Adroddiad Gwerthuso Diwedd Prosiect:

Byw a Bod yn y Gymuned (1 & 2)

Cwmni CELyn ar ran Arloesi Gwynedd Wledig

Dyddiad Cyhoeddi: Rhagfyr 2021

Table of Contents

1. Cyflwyniad i'r Gwerthusiad 3
1.1 Pwrpas a Nod 3
1.2 Cyfyngiadau 3
1.3 Cwestiynau Gwerthuso 3
1.4 Dulliau Ymchwil 3
2. Cefndir y Prosiect 3
3. Canfyddiadau – Beth ddaru ni Ddarganfod? 4
3.1 Costau 4
3.2 Adroddiadau 5
3.3 Cyfweliadau 6
4. Casgliadau – Beth mae hyn i gyd yn ei olygu? 8
5. Argymhellion – Beth rydym yn ei gynnig mewn ymateb i'r Casgliadau? 9

1. Cyflwyniad i'r Gwerthusiad

1.1 Pwrpas a Nod

Bwriad y gwerthusiad diwedd prosiect ydy asesu perfformiad ac effaith prosiectau Byw a Bod 1 ac 2, gan adnabod gwersi ac argymhellion allai ddylanwadu ar brosiectau eraill i'r dyfodol.

1.2 Cyfyngiadau

Oherwydd y pandemig byd eang Covid-19, nid oedd yn bosib i ni gynnal unrhyw waith maes wyneb i wyneb fel rhan o'r broses werthuso. Serch hynny, roedd modd cynnal drwy ddulliau rhithiol a ffôn.

1.3 Cwestiynau Gwerthuso

Fel rhan o'r gwerthusiad byddwn yn ystyried y cwestiynau isod:

- Beth mae'r prosiect wedi ei gyflawni yn nhermau gweithgaredd, allbynnau a deilliannau? Pa mor effeithiol oedd hyn?
- Beth oedd effaith y prosiect ar fudd-ddeiliaid?
- Ydy'r prosiect wedi cyflawni o fewn y gyllideb?
- Oes rhywbeth fyddai wedi gallu cael ei wneud yn wahanol neu'n well? Beth yw'r gwersi?

1.4 Dulliau Ymchwil

Defnyddiwyd dulliau ymchwil cymysg i gynnal y gwerthusiad, yn cynnwys y canlynol:

Ymchwil pen deg – Yn cynnwys adolygiad o'r adroddiadau a chyflwyniadau yn deillio o'r prosiect.

Cyfweliadau - Cynhelwyd cyfres o gyfweliadau gyda sampl o 7 o fudd-ddeiliaid a swyddogion ym mis Hydref a Tachwedd 2021.

2. Cefndir y Prosiect

Sefydlwyd Prosiect Byw a Bod yn y Gymuned yn Haf 2020, yn ystod y pandemig Cofid-19.

Pwrpas y prosiect oedd i ddod a ddau her yn un – sef:

"Darparu gwaith i bobl ifanc yn ystod y pandemig, pan nad oedd gwaith ar gael (e.e myfyrwyr Coleg mewn gwaith arferol yn ystod y gwyliau) ac hefyd iddyn nhw adnabod heriau yn eu cymuned boed wedi'i gysylltu gyda Covid-19 neu ddim."

Nodwyd fod yr angen am y prosiect wedi ei adnabod yn sgîl nifer o bobl ifanc gartref o'r Brifysgol yn chwilio am waith dros dro, ond roedd cyfleon wedi eu cyfyngu oherwydd y pandemig Cofid-19.

Y nod oedd creu cyfleon gwaith am gyfnod o 8 wythnos a hynny drwy gyflogaeth gan fentrau lleol. Fel rhan o **Byw a Bod 1** - Roedd galwad agored i gymryd rhan, gyda 6 Menter Cymdeithasol ar draws 5 cymuned yng Ngwynedd wedi datgan diddorddeb i fod yn rhan:

Antur Aelhaearn
Partneriaeth Owen
Menter y Plu
Cwmni Bro
CellB
Siop Griffiths

Y mentrau oedd wedyn yn gyfrifol am recriwtio a phenodi pobl ifanc lleol i'r swyddi. Roedd Mentor annibynnol yn cael ei chyflogi hefyd fel rhan o'r prosiect er mwyn cefnogi'r bobl ifanc.

Yn ystod Byw a Bod 1 roedd cyfanswm o 18-person ifanc wedi eu cyflogi am gyfnod o 8 wythnos yr un. Yn sgil llwyddiant y prosiect, penderfynwyd creu dilyniant sef prosiect Byw a Bod 2, gyda cyfanswm o 6 person ifanc yn ychwanegol yn cael eu cyflogi gan Partneriaeth Ogwen (3 person ifanc), Cwmni Bro (2 person ifanc) ac Antur Aelhaearn (1 person ifanc).

Fel rhan o'r prosiect Byw a Bod 2, roedd y gefnogaeth mentora yn cael ei ddarparu gan y Mentrau Cymdeithasol eu hunain, gan adnabod hyn fel gwers o'r gyfres cyntaf, sef fod y gwaith yn ormod i un person a fod yn gwneud synnwyr i'r gefnogaeth yma gael ei ddarparu yn fewnol gan y cyflogwr.

3. Canfyddiadau – Beth ddaru ni Ddarganfod?

3.1 Costau

Roedd costau gweithredu'r prosiect fel a ganlyn:

Costau Byw a Bod 1 = £42,164.34 (Yn cynnwys cyflogau ar gyfer 18-person ifanc, costau mentora wythnosol a chostau gweinyddol).

Costau Byw a Bod 2 = £10,100 (Costau Cyflogau ar gyfer 6-person ifanc).

Ar gyfartaledd, roedd y bobl ifanc yn derbyn cyflog o tua £250 yr wythnos.

Am gyfanswm o ychydig dros £46,000 roedd 24-person ifanc wedi eu cyflogi am hyd at 8 wythnos yr un.

3.2 Adroddiadau

Roedd yn ofynnol i bob person ifanc a'r mentrau greu adroddiad yn adrodd ar yr hyn roeddynt wedi cyflawni yn ystod y prosiect. Adolygwyd sampl o'r adroddiadau dros y cyfnod. Mae tystiolaeth fod adroddiadau wedi eu cyflwyno gan pob menter a rhai o'r bobl ifanc, gyda rhai negeseuon cyson:

- Roedd amrywiaeth mawr yn y rolau a'r mathau o waith roedd y bobl ifanc yn ei wneud, gyda'r mentrau yn gyfrifol am osod rhaglenni gwaith yn unôl a'i anghenion nhw/anghenion lleol.
- Roedd amrywiaeth yn safon yr adroddiadau, roedd rhai yn gynhwysfawr iawn a rhai gyda diffyg manylder.
- Yn ogystal a chreu gwaith, roedd elfen o addysgu a datblygu sgiliau. Roedd y bobl ifanc wedi cael cyfle i ddysgu am theori datblygu cymuned, hanes y mentrau cymdeithasol ac hanesion y fro fel rhan o'r broses o'i paratoi ar gyfer yr rolau.
- Roedd y prosiect wedi annog datblygu sgiliau ymchwilio pobl ifanc, drwy roi cyfle iddynt adnabod heriau lleol drwy eu llygaid nhw ac dylanwadu ar ganfod ymatebion lleol.
- Roedd ymgysylltu cymunedol wedi bod yn greiddiol i'r broses, gan adnabod yr angen i gyrraedd at grwpiau anodd eu cyrraedd fel bobl ifanc, a chydnabod mai bobl ifanc eu hunain fyddai orau i adnabod sut i wneud hynny.
- Roedd un menter yn nodi y byddai wedi bod yn ddefnyddiol adnabod mentoriaid a oedd yn arbenigo mewn meysydd penodol, er mwyn tynnu mewn i gynghori pan fo angen – e.e. ynni, ffermio, technoleg.
- Roedd 2 o'r mentrau wedi llwyddo i ddenu grantiau o ganlyniad i geisiadau llwyddiannus â ddatblygwyd gan y bobl ifanc.

3.3 Cyfweliadau

Yn ystod Hydref a Tachwedd 2021, cynhelwyd 7 cyfweliad ffôn un i un gyda cynrychiolwyr o'r mentrau, pobl ifanc a swyddogion y prosiect. Mae modd grwpio y canfyddiadau i mewn i'r themau canlynol:

Budd i'r Sefydliad
Roedd yn amlwg drwy siarad gyda'r mentrau eu bod nhw wedi cael buddion positif o fod yn rhan o'r prosiect hwn. Roedd hyn yn cynnwys:

- Roedd wedi cynyddu capasiti'r mentrau dros dro i ymateb i heriau o fewn y gymuned leol.

  "Ddaru ni roi lot o waith mewn iddo i'w wneud yn llwyddiant, doedd ddim yn hawdd ond roedd yn werthfawr iawn i ni fel sefydliad"

- Roedd y mentrau wedi gallu cynnig gwaith dros dro i bobl ifanc yr ardal a fyddai wedi chael hi'n anodd ffeindio gwaith fel arall.

- Cryfhau ymgysylltiad gyda bobl ifanc.

  "Mae hi'n gallu bod yn anodd cyrraedd at bobl ifanc, ac mae'r prosiect yma wedi llwyddo i'n helpu ni gryfhau ein trefniadau"

  "Ddaru ni ddefnyddio'r person ifanc i ddatblygu proses ymgynghori fel rhan o brosiect ehangach a mi ddaru weithio'n eithriadol o dda."

- Roedd y gwaith a wnaethwyd gan y bobl ifanc mewn cyfnod byr wedi creu sylfaen dda ar gyfer gwaith ehangach yn y gymuned e.e. gwaith ymchwil, gwaith ymgsylltu.

- Y mentrau wedi gwerthfawrogi cyfraniad bobl ifanc, eu syniadau a'i brwdfrydedd, gan gydnabod gwerth hyn i'r dyfodol ac yn awyddus i greu rhagor o gyfleon ymysg yr ifanc.

  "Mae o wedi gwneud i ni sylweddoli i pa gyfeiriad dan ni eisiau mynd iddo i'r dyfodol a mae creu cyfleon i bobl ifanc yn flaenoriaeth i ni rwan, ar sail llwyddiant Byw a Bod."

- Roedd rhai o'r mentrau wedi gallu sicrhau dilyniant i'r swyddi, drwy gadw rhai o'r bobl ifanc ymlaen a mewn i swyddi eraill:

  "Mae X wedi aros ymlaen gyda ni mewn swydd mwy tymor hir, roedd yr 8 wythnos dreuliodd hi gyda ni fel rhan o prosiect Byw a Bod yn sicr wedi cyfrannu at hyn a wedi rhoi profiad gwerthfawr oedd yn fanteisiol ar gyfer y swydd."

Budd i'r gymuned
Gan fod yr arian wedi mynd i fentrau cymunedol, sydd yn gweithredu er budd lleol roedd y rhai gyfwelwyd yn teimlo fod y cymunedau yn sicr wedi elwa:

- Roedd wedi creu gwaith i bobl ifanc ac felly wedi hybu'r economi, mewn cyfnod heriol.

- Roedd wedi sbarduno prosiectau ehangach yn y gymuned o ganlyniad e.e. roedd un person ifanc wedi mynd ymlaen i gychwyn menter gymdeithasol newydd yn dilyn ei brofiad ac yn seliedig ar her oedd yn wynebu ei gymuned leol.

- Roedd wedi creu sylfaen gadarn ac gwell dealltwriaeth o anghenion y cymunedau lleol e.e. roedd rhai bobl ifanc wedi gweithio ar ddarnau penodol o ymchwil i ddeallt anghenion y cymunedau yn well a hyn wedyn wedi cyfrannu at lwyddiant prosiectau ehangach.

  "Ddaru ni ddysgu lot mwy am y gymuned a'i anghenion yn ystod y cyfnod yma, ac roedd yn dda cael capasiti ychwanegol i ymchwilio mewn i'r materion. Mae hyn wedi bod o gymorth i ni wedyn wrth ymgeisio am grantiau."

  "Mae'r gwaith cafodd ei greu gan y person ifanc wedi creu teimlad o falchder bro".

Budd i'r pobl ifanc
- Roedd y pobl ifanc yn amlwg wedi cael llawer o fudd o fod yn rhan o'r prosiect hwn.

  "Mae wedi bod yn gret bod yn rhan o brosiect sydd o fewn fy nghymuned i, ac 'dwi wedi ennill llawer o sgiliau newydd"

  "Byddai'n dda cael adborth rwan o ran beth oedd canlyniad ein gwaith a beth mae hwn wedi arwain ato"

  "Roedd yn brofiad rili cyffrous a roeddwn wedi mwynhau bod yn rhan, buês yn ffodus wedyn i gael swydd mwy tymor hir gyda nhw"

  "Profiad gwych, roedd wedi rhoi lot o hyder i mi a roedd yn dda helpu fy nghymuned"

  "Mae wedi bod yn wych datblygu fy sgiliau, cael bod yn rhan o'r gymuned a rhan o ddatblygu'r gymuned"

  "Mae o wedi gwneud i mi werthfawrogi fy nghymuned hyd yn oed mwy".

- Nodwyd y bobl ifanc eu bod nhw wedi dysgu llawer mwy am waith mentrau cymdeithasol o ganlyniad a gwerthfawrogiad o'i gwaith.

Trefniadau yn gyffredinol
- Nodwyd fod y trefniadau yn dda ac effeithiol. Yn ogystal, roedd sefydliadau yn teimlo fod cefnogaeth dda ar gael a fod y rôl fentora wedi bod yn bwysig.

  "Roedd cefnogaeth dda o'r cychwyn i'r diwedd"

  "Roedd 'na lot o waith i wneud o fewn cyfnod byr ond roedd bendant gwerth iddo a cefnogaeth dda"

- Cyfeirwyd at bwysigrwydd y rôl mentora a fod hyn wedi fod o gymorth, ond o bosib i'w ystyried i'r dyfodol byddai creu rôl Mentor o fewn y Sefydliadau i gefnogi'r pobl ifanc (fel yn Byw a Bod 2).

- Amseriad – Gan mai dros yr haf oedd y prosiect, nid oedd hyn yn rhwydd ar adegau gan fod Swyddogion yn dueddol o fod eisiau cymryd wyliau. Ond roedd cydnabyddiaeth mai dyma'r adeg gorau er mwyn 'dal' pobl ifanc oedd ar wyliau prifysgol.

- Roedd y ffaith fod y cynllun mor hyblyg, wedi golygu fod amrywiaeth yn y defnydd o'r rôlau a fod hyn wedi golygu anghysondeb yn yr hyn gafodd ei gyflawni.

4. Casgliadau – Beth mae hyn i gyd yn ei olygu?

Er yn brosiect dros gynfod byr, mae'n amlwg fod y prosiect wedi dod a llawer o fuddion i'r Mentrau bu ynghlwm, y cymunedau ac y bobl ifanc.

Yn ystod y cyfnod, bu i'r prosiect gynyddu capasiti'r sefydliadau er mwyn adnabod heriau penodol o fewn eu cymunedau a'i galluogi i ymateb yn rhagweithiol. Roedd wedi creu sylfaen ar gyfer datblygu prosiectau ehangach yn y cymunedau ac wedi sbarduno datblygiadau eraill.

Yn ogystal a'r buddion amlwg, llwyddwyd i gael buddiannau personol i'r bobl ifanc ac i'r gymuned ehangach. Roedd hyn yn cynnwys cynyddu hyder a sgiliau'r bobl ifanc, gan arwain at rai yn derbyn swyddi tymor hir ac un arall yn mynd ymlaen i sefydlu menter gymdeithasol mewn ymateb i her roedd wedi adnabod. Roedd Mentrau yn nodi fod gwell dealltwriaeth rwan o gyfraniad a perspectif pobl ifanc, ac fod eu trefniadau ymgysylltu gyda grwpiau anodd eu cyrraedd, fel bobl ifanc wedi gwella o ganlyniad.

Llwyddwyd i gyflawni nod y prosiect sef:

"Darparu gwaith i bobl ifanc yn ystod y pandemig, pan nad oedd gwaith ar gael (e.e myfyrwyr Coleg mewn gwaith arferol yn ystod y gwyliau) ac hefyd iddyn nhw adnabod heriau yn eu cymuned boed wedi'i gysylltu gyda Covid-19 neu ddim."

Nid oedd targedau nag amodau penodol wedi eu gosod ar gyfer y prosiect. Mae manteision amlwg wedi bod yn hyblygrwydd y prosiect ac mae hyn wedi galluogi'r Mentrau i gyflawni yn unôl ag anghenion lleol. Ond, mae'r ffaith ei fod mor ben agored wedi golygu fod defnydd o'r arian wedi amrywio, gan ei wneud hi'n anodd cymharu allbynnau a chanlyniadau ar draws.

Roedd y Sefydliadau i gyd yn nodi ei canmoliaeth ac diolch am y prosiect, gyda awydd i gymryd rhan eto pe bai cyfle tebyg yn y dyfodol.

5. Argymhellion – Beth rydym yn ei gynnig mewn ymateb i'r Casgliadau?

Mewn ymateb i'r casgliadau rydym yn cynnig yr argymhellion isod ar gyfer unrhyw brosiect tebyg neu ddilyniant pellach:

- Er mai nod y prosiect oedd ei gadw mor hyblygu a phosib, pe bai cynllun tebyg yn cael ei sefydlu yn y dyfodol byddwn yn argymell y dylid cael amodau sylfaenol, fel fod targedau ar gyfer meincnodi a gwell cysondeb.
- Roedd y cynllun hwn wedi'i anelu at fyfyrwyr Prifysgol neu rhai oedd newydd adael. Ar gyfer unrhyw gynllun i'r dyfodol, byddwn yn argymell fod elfen o'r prosiect yn gwneud hi'n ofynnol i dargedu pobl ifanc 'anodd eu cyrraedd' sydd ddim mewn addysg, hyfforddiant nag gwaith.
- Byddai manteision mewn dod a'r Mentrau a bobl ifanc ar draws yr ardaloedd ynghyd, yn rheolaidd er mwyn rhwydweithio, dysgu o brofiadau eu gilydd a rhannu arfer dda.
- I'w ystyried fyddai proses o adrodd yn ôl i'r bobl ifanc, iddynt gael gwybod beth oedd effaith tymor hir eu gwaith ac beth mae wedi arwain ato.